

essay

Naar de paus kijken met de ogen van de armen

DOOR ZEGER POLHUIJS

Paus Franciscus maakt zich hard voor een Kerk die oog heeft voor de armen. Maar kan het ook omgekeerd? Wat leren wij, als we met de blik van de armen naar de paus kijken?

Anawim (Hebreeuws voor 'de armen'), en *el pueblo fiel de Dios* (Spaans voor 'het trouwe volk van God'): het zijn twee termen die voortdurend terugkeren in *The Great Reformer*. In dat boek uit 2014 beschrijft Austin Ivereigh de ontwikkelingen in het leven van Jorge Mario Bergoglio, van zijn jonge jaren als Argentijnse jezuïet tot aan het begin van zijn pontificaat. Steeds haalt Ivereigh zijn aandacht voor het arme volk van God aan. Bergoglio beleefde zijn priesterschap vanuit de notie van de barmhartigheid van God en de praktijk van de werken van barmhartigheid. Zo bood hij, in de lijn van de Argentijnse *teologia del pueblo* ('theologie van het volk'), een alternatief voor de marxistisch geïnspireerde bevrijdingstheologie. In de gepolari-

seerde Argentijnse Kerk, tussen guerrilla en militaire regering, beleefde hij de 'voorkeursoptie voor de armen' zonder ideologisch te worden.

VAN ASSISI NAAR ROME

De aandacht voor het arme volk van God is ook een van de sterke punten van de vorig jaar verschenen documentaire *Paus Franciscus - een man van zijn woord*, van de Duitse regisseur Wim Wenders. Dat is niet alleen een prachtige film over de paus, maar ook een aanleiding om onszelf een belangrijke vraag te stellen: hoe zien de armen paus Franciscus? En wat kunnen wij leren wanneer we hem met de ogen van de armen gaan zien?

In de gepolariseerde Argentijnse Kerk beleefde hij de 'voorkeursoptie voor de armen' zonder ideologisch te worden.

Paus Franciscus bezoekt een kerkelijk opvanghuis voor dakloze gezinnen in Dublin, tijdens zijn reis naar Ierland in augustus vorig jaar. | Foto: CNS Photo - Alessia Giuliani, Catholic Press Photo

beelden van zijn bezoek aan het vluchtelingenkamp op Lesbos.

SFEER VAN NABIJHEID

Toch zijn de woorden en daden van de paus niet het echte onderwerp van Wenders' film. Dat zijn de gezichten van de armen die naar hem luisteren en hem met vreugde verwelkomen. Wenders laat ons de toespraken van Franciscus tijdens zijn reizen opnieuw horen, maar toont ons intussen de gezichten van de mensen die naar hem luisteren. Van de bewoners van een sloppenwijk in Rio de Janeiro tot Filipijnse gelovigen die in een orkaan alles zijn kwijtgeraakt, van werkeloze jongeren in Napels tot kinderen uit het Midden-Oosten op Lesbos: het is de blik van deze mensen die de sterkste indruk achterlaat. De documentaire toont ons Franciscus via de luisterende blik van de armen tot wie hij overal ter wereld gesproken heeft, en die hem hebben ontvangen met stille aandacht en uitbundige vreugde.

Wenders laat ons de paus zien vanuit een perspectief dat ik herken vanuit mijn dienst aan de armen bij de Gemeenschap van Sant'Egidio in Rome. Franciscus is ongelooflijk populair onder de armen, en weet hen te bereiken door een bijzondere sfeer van nabijheid te creëren. Veel daklozen aan wie we elke dinsdagavond een maaltijd uitdelen in de straten rond het Sint-Pietersplein, hebben hem persoonlijk ontmoet. Dat gebeurde bijvoorbeeld tijdens de maaltijd in het Vaticaan tijdens de eerste Werelddag van de Armen (19 november 2017), of tijdens de maaltijd die pauselijk aalmoezenier Konrad Krajewski organiseerde toen hij kardinaal werd gecreëerd in juni 2018. De sfeer van nabijheid en ontferming die de paus weet op te roepen, raakt de armen zeer diep. Het is het besef dat zij, vanuit de inspiratie van het Evangelie, in het centrum van de aandacht worden geplaatst in het leven van de Kerk.

DE HOOP NIET VERGETEN TE ZIJN

Ook de recente heiligverklaring van aartsbisschop Oscar Romero is door de armen met vreugde ontvangen. Hij werd in 1980 aan het altaar vermoord om zijn verdediging van de bevolking tegen het oploeiende geweld in het Midden-Amerikaanse El Salvador. Een Salvadoraanse vrijwilligster van Sant'Egidio vertelde kort na de heiligverklaring dat er in haar land veel kinderen, bejaarden, en daklozen zijn die hoop hebben gekregen door Romero's heiligverklaring, de hoop dat ze niet vergeten zijn. Oscar Romero is ook een voorbeeld voor degenen

die de armen dienen in de moeilijkste omstandigheden. Mijn studiegenoot uit El Salvador verloor zijn beste vriend, William, door het geweld van de bendes, de *maras*. Zij vermoordden William vanwege het werk dat de twee deden onder de kinderen in de sloppenwijken. Door Williams dood ontdekte mijn studiegenoot zijn priesterroeping. Oscar Romero is daarbij voor hem een model van een herder die niet bang was, die bleef dromen voor zijn volk en die zich bleef inzetten voor de armen.

De hoop die spreekt uit de blikken waarmee de armen wereldwijd naar het optreden van paus Franciscus kijken, mag ook de onze worden. Ze kan ons leren om met een bijzondere aandacht voor de armen het Evangelie van de barmhartigheid te verkondigen. Ook wij zijn immers "gezonden om aan armen de Blijde Boodschap te brengen" (Lc. 4,18). ●

Zeger Polhuijs is priesterstudent van de Gemeenschap van Sant'Egidio in Rome.

Paus Franciscus weet de armen te bereiken door een bijzondere sfeer van nabijheid te creëren

De film begint met prachtige beelden van de Italiaanse stad Assisi en de groene heuvels van de Umbrische vallei. Wenders spreekt over het leven van de heilige Franciscus van Assisi en de vragen die dit bij hem oproept. Hierna leidt hij de kijker naar het *buona sera* van paus Franciscus op die bijzondere avond op het Sint-Pietersplein op 13 maart 2013. Beelden van verschillende toespraken en reizen van paus Franciscus worden soepel met elkaar verbonden. Zo vervaagt Wenders Franciscus' woorden in holocaustmuseum Yad Vashem in Jeruzalem met de beelden van zijn stille bezoek aan Auschwitz, en de woorden over de 'globalisering van de onverschilligheid' tijdens zijn bezoek aan Lampedusa met de